

Vaike Murumets
Justiitsministeerium
info@just.ee

11.11.2019

ARVAMUS ÜHINGUÕIGUSE REVISJONI EELNÕUDELE

Vabaühenduste Liit tänab põhjaliku töö ja kaasamise eest ning esitab eelnõudele järgmised kommentaarid. Tähelepanekuita muudatusi toetame.

MTÜS

§ 4. Nimi

(6) Mittetulundusühingu nimi peab sisaldama eestikeelset täiendit, mis viitab asjaolule, et tegemist on ~~isikute ühendusega~~ *mittetulundusühinguga*

Ettepanek muudaks seadusega sobimatuiks hulga praeguseid nimesid, kus just seni kehtinud *isikute ühendusele* viitavad sõnad nagu liit, ühendus, koda jpm. Ei näe selleks muudatuseks vajadust (ega leia põhjendust ka seletuskirjast), sest senine kord toimib ja muude täiendite kasutamine lisaks MTÜ-le on sageli ka keeleliselt kenam.

§ 6. Asutamisleping

Palume kaaluda, kas asutamislepingut või vorminõudeid üleüldse vaja on, sest vähemasti elektroonilise asutamise korral kantakse pea kogu küsitav info Ettevõtjaportaali vormile või põhikirja.

§ 7. Põhikiri

Kaaluda võiks juhatuse liikmete arvu sätestamise vajadust põhikirjas. Iga ühing ja üldkoosolek võiks ise otsustada, kui suurt juhtorganit parasjagu vaja on. Piirid tekitavad teinekord asjatut halduskoormust, nt liikme tagasiastumisel tuleks kokku kutsuda erakorraline üldkoosolek, et alampiiri järgida, kui seda võiks arutada järgmisel korralisel üldkoosolekul.

Laiemalt võiks kaaluda üldse põhikirjata tegutsemist, sest seadus on ülimalt detailne ja osa põhikirja sätetest on nagoonii kantud registrisse, kuhu võib vajadusel mõned väljad lisada, nt vara jaotusest likvideerimisel, mida kontrollib MTA tulumaksusoodustuse andmisel. Muu põhikirjale ettekirjutatav sisu (liikmetega seonduv) on praktikas üldjuhul volitusnorm üldkoosolekule, mis ongi pigem endastmõistetav.

§ 8. Registrisse kandmise avaldus

MTÜ põhitegevusala võiks registrisse statistika kaalutlusil alles jääda, ent mitte § 36 vaimus (Andmete esitamisel aruandeaasta põhitegevusala kohta lähtutakse

tegevusalast, millele on aruandeaastal kulutatud kõige rohkem töötunde või muid ressursse), vaid registris võiks olla eesmärgile vastav lähim tegevusala.

See valitaks MTÜ asutamisel ja muutub eelduslikult väga harva. Oleme tundnud puudust ka äriühingutele sarnasest müügitulu jaotusest, et MTÜde ja eriti sotsiaalsete ettevõtete (majandus)tegevusest rohkem teada, ent halduskoormust suurendavat ettepanekut ei söanda ise teha.

§ 21. Üldkoosoleku läbiviimine

Palume mitte nõuda lg 6 protokollis lahutamatu lisana üldkoosolekust osavõtnute nimekirja koos igaühe allkirjaga. Tegu on äärmiselt koormava nõudega ja ühega vähestest paberitest, mida riigiga suheldes posti teel kandeavalduse lisadokumendina esitada tuleb (ja registril nõudmise peale tagasi postitada).

Alternatiivid on skannitud allkirjalehe esitamine või piirdudeski lihtsalt protokolliga, mille on allkirjastanud koosoleku juhataja ja protokollija. Vastuargumentidena korra leevendamisele on kõlanud seni, et siis pole registriandmed enam usaldusväärsed ja ühinguid saaks liiga hõlpsalt kaaperdada (vrd osade võõrandamine notarita). Need põhjendused pole ülemäära usutatavad, sest:

- juhatuse koosseisud registris ei vasta tänagi tegelikkusele, seda osalt just avalduse esitamise tülikuse tõttu, ja sageli neil, kelle juhatused tiksubad registris volituste tähtsaja kehtestamise eelsest ajast;
- kes tõesti plaanib allkirjalehti võltsima hakata, sel on kõvasti lihtsamad viise allkirjade löikamisest-kleepimisest: nt valetades protokollis MTÜ liikmete arvu väiksemaks (kvoorumis saavutamiseks); muutes protokollis otsuste sisu või hääletustulemusi erinevalt tegelikkusest; võltsides käsitsi nn originaalallkirju või volikirju jpm;
- võimaldades elektroonilisi koosolekupidamisi ja hääletamisi, muutub koosolekul osalemise tähendus ja paberile ei saagi kõigi allkirju koguda. Kõik liikmed ei pruugi suuta ka digiallkirja anda (sh välismaalased), segaviisil antud allkirju pole register seni väga kõrgelt hinnanud. Tekib küsimus, kuidas siis edaspidi osalust kinnitada?

Meile tundub mõistlikum piirduda ikkagi vaid kahe allkirjaga protokollis nõudmisega, mis võiks sisaldada vajadusel ka infot nt liikmeskonna suurusest (kvooruminõude olemasolul) ja koosolekul osalenute hääle andmise viise. Pahatahtlikke ülevõtmisi saab ehk takistada ka juba täna toimiva teavitusega, kus senised juhtorgani liikmed saavad iga registrile esitatud avalduse kohta e-kirja. Ehk leiame mingi lihtsama viisi, kuidas teavituse järel registrile kas või märku anda, et käimas võib olla ebaseaduslikul alusel kande tegemine ja võiks lisadokumente küsida?

§ 21¹ Elektrooniline hääletamine

Esiteks pole selge, kas ja kuidas antakse osalemist kinnitav allkiri, mis peaks olema protokollis lahutamatu lisa.

Teiseks ei peaks nii tänapäevane asi kui elektrooniline hääletamine olema põhikirjaga ette nähtav erand, vaid vaikimisi võimalus. Ei näe põhjendust, miks sundida kümned tuhanded ühingud selle kasutamiseks oma põhikirja muutma koos kaasneva halduskoormusega ühinguile ja registrile.

Kogu kirjeldatav hääletuskord või selle kehtestamine ei peaks samuti detailselt põhikirjas olema, nagu ei küsi me seda tavalise üldkoosoleku kohta – las iga ühing otsustab ise, mis tasandil ta oma korra kehtestab. Pisut segane on seos ka selle ning järgmiste paragrahvide vahel, kas osalemine ja hääletamine võib piirduda üksnes nt audio-video teel esitatava suulise tahteavaldusega, või on igal juhul nõutav digiallkiri enne või pärast?

Esmapilgul tundub ka MTÜdele laiendatav ja KÜdel juba toimiv 22¹ võimalus avaramgi ja vähemreguleeritud elektroonilisest hääletamisest, mis tekitab taas küsimuse 21¹ vajalikkusest, kui 22¹ lubab sisuliselt e-kirja teel hääletamist. Siingi jääb õhku küsimus teises sättes nõutud allkirjalehest siin või tavalisel koosolekul, kui paragrahv räägib vaid hääletusprotokollist ja e-kirjade lisamisest?

§ 22² Üldkoosoleku otsuste vastuvõtmine hääletamisplatvormi vahendusel

Sama kommentaar, mis ennegi – võimalus võiks olla vaikimisi, mitte eeldama platvormi kasutamist põhikirja muutmist.

§ 23. Põhikirja muutmine

Võiks kaaluda, kas eesmärgi muutmiseks on ikka vaja 9/10 liikmete nõusolekut. Eesmärk ei ole oluliselt erinev kõigist teistest põhikirjasätetest ja ühingutel, kel on varasemast põhikirjas nii aegunud eesmärk kui karm kvooruminõue, ei ole teinekord võimalik muudatusi tehagi.

§ 28. Juhatuse määramine ja pädevus

Praktikas on segadust löike 1¹ viimase lausega „Registrisse kantud juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsus tuleb esitada viivitamata registripidajale” – võiks mõista, et piisab otsuse saatmisest e-postiga, ent register on nõudnud siiski kandeavaldust. Võiks selgem olla. Äriregistri seaduse eelnõu tundub ette nägema pigem avalduse esitamist.

Lisatava lõikega 5 kaasneb suur risk, et pahatahtlikud liikmed jäävadki juhatust pommitama teabenõuetega ja keeldumise alust ehk huvide kahjustumist pole, aga pole ka normaalset tööõhkkonda. Ehk võiks *kõigi dokumentide* nõudmise õigus jääda edasi vaid revisjonikomisjonile?

§ 36. Majandusaasta aruanne

(6) Majandusaasta aruannet ei pea registripidajale esitama mittetulundusühing, mis vastab kõigile järgmistele tingimustele:

- 1) mittetulundusühing ei ole kantud tulumaksusoodustustega ühingute ja sihtasutuste nimekirja;*
- 2) mittetulundusühing ei ole majandusaasta jooksul saanud riigi või muid avalikke*

toetusi;

3) mittetulundusühingu käive ei ületa majandusaasta jooksul 50 000 eurot.

Aruandluskoormuse vähendamise suund on üksnes tervitatav, ent tingimused vajavad veel kaalumist, sest riivavad samade andmete topelt küsimise keeldu.

Tulumaksusoodustusega ühingud peavad MTA-le esitama nagunii vormi INF 9, mis on detailsem versioon tulemiaruandest ja valida võiks emma-kumma. Oleme seda ettepanekut korranud kümmekond aastat ja kui varem oli MTA vastuväide, et INF vorm on kassa- aga MAA tekkepõhine, siis mõnda aega juba pole enam todagi takistust.

Avalikke toetusi saanud ühingud peavad alati esitama rahastajale toetuste kasutamise aruande, nii et ka selle tingimuse korral oleks majandusaasta aruande küsimine topeltaruandlus. Üksnes nimekirja kuulumine või avaliku raha saamine ei tekita ka automaatset avalikku huvi ühingu ülejäänud tegevuse või tulude-kulude kohta. Ehk vaid RHSis eraõigusliku isiku hankijana määratlemise vajaduse kontrollimiseks (üle poole avalik raha) tuleks see näitaja kusagilt tuvastada, kuid tänane MAA taksonoomia ei kohusta avaliku raha osakaalu eraldi näitama.

Käibe piiri otsustamine vajab lisainfot, kui paljusid ühinguid muudatus puudutaks, sh kui suur pimeala tekib statistikasse nii ühingute arvu kui ka kogukäibe järgi. Kaaluda võib ka teistsuguseid vahemikke, mille puhul oleks nõutav lihtsam aruanne, sarnaselt mikroettevõtjatega.

§ 40. Sundlõpetamine

Seletuskirjas tuleks täpsustada, mida tähendaks ja mida mitte äriiline eesmärk, et leevendada eelkõige MTÜ vormis sotsiaalsete ettevõtete muresid seaduse nõuetele vastamisest. Tänapäevase MTÜS sõnastused pärinevad 1995. aastast ja lubatud või keelatud majandustegevust ei mõtestatud toonases seletuskirjas ega ole ka kohtupraktikat.

Kui siia sättesse tuua põhieesmärgi mõiste, tuleks mõisted kooskõlla viia ka MTÜS § 1 lg 1, kustutades sealtki sõnad „või põhitegevuseks“. Praktikas on küll raske ette kujutada, millistele tingimustele peaks MTÜ vastama, et saaks jaatada majandustegevust tema põhieesmärgina, aga see tundub siiski parem kui senine sõnastus.

SAS

Kus kohane, kehtivad ülaltoodud kommentaarid ka SASi kohta (nt EMTAK, juhtorganite suurus, aastaaruande tingimused jmt).

§ 6. Asutamisotsus

Loobuda võiks asutamisotsuse notariaalse tõestamise nõudest, kuna sellele on raske leida põhjendust olukorras, kus enamikus sarnastes olukordades piisab digiallkirjast ja vastav muudatus nähakse ette ka KiKoSis.

§ 16. Organid

(2) Kui sihtasutus ei tegutse avalikes huvides, võib selle juhtorganiks olla ka üksnes juhatus. Sel juhul on nõukogu pädevus sihtasutuse asutajatel, kui seadusest või sihtasutuse põhikirjast ei tulene teisiti.

Kindlasti vajab täiendavat arutelu ja eelnõus selgitamist, kuidas sisustatakse uudes kontekstis avaliku huvi mõistet ja seda praktikas määratlema ja registrisse kandma hakatakse.

§ 19. Juhatuse liikmete määramine

Muudatust juhatuse ametiajas (lg 3) ei plaanita, ent me ei näe põhjendust erinevaks regulatsiooniks, vaid vaikimisi võiks ka SA juhatuse liikmed valida tähtajatult sarnaselt teistele vormidele.

Asjatult koormav on ka lg 2 kohustus nõukogu esimehe allkirjaks juhatuse koosseisu muutval kandeavaldusel. Avalduse aluseks on juba allkirjastatud nõukogu otsus ja sisuliselt ühe allkirja kaks korda andmine ei tugevda alust kuidagi.

§ 34. Majandusaasta aruanne

(5) Majandusaasta aruannet ei pea avalikustama sihtasutus, mis vastab kõigile järgmistele tingimustele:

- 1) sihtasutus ei tegutse avalikes huvides;*
- 2) sihtasutus ei ole kantud tulumaksusoodustustega ühingute ja sihtasutuste nimekirja;*
- 3) sihtasutus ei ole majandusaasta jooksul saanud riigi või muid avalikke toetusi;*
- 4) sihtasutuse käive ületab majandusaasta jooksul 50 000 eurot.*

Vt kommentaarid MTÜSile pt 2 ja 3 osas. Eelnõudes ei paistnud AudS muudatusi, kus on siiani väga range 15 000 eurose käibe või varade piir, mil sihtasutus peab lausa aastaaruande ülevaatuse tellima. Analüüs-kontseptsioonis oli mõte sellest loobuda. Võiks küll.

5. peatükk

SIHTASUTUSE PÕHIKIRJA MUUTMINE

Eelnõu ei näe ette muudatusi, ent põhikirja muutmise kord võiks olla lihtsam. Praegu peab registrile § 41 lg 2 ja 3 järgi eraldi põhjendama "muutunud asjaolusid", miks põhikirja muuta soovitakse, mis ei ole tegelikult registri asi või nende pädevuses hinnatagi. Põhikirjalise eesmärgi muutmise võimalus on seaduses ka pigem arusaamatu, kui mitte üldse olematu. SA ei erine enam olemuselt MTÜst, et ta ei võiks paindlikumalt oma tegevust kohandada, sh eesmärki muuta. Eriti, kui tekib lausa ümberkujundamise võimalus.

RPS

§ 14. Majandusaasta aruande koostamine

(4) Majandusaasta aruannet ei pea koostama mittetulundusühing, mis vastab kõigile järgmistele tingimustele:

- 1) mittetulundusühingul on alla 20 liikme;*
- 2) mittetulundusühingu käive ei ületa majandusaasta jooksul 10 000 eurot;*
- 3) mittetulundusühing ei ole aruandeaastal saanud riigipoolseid või muid avalikke toetusi;*
- 4) mittetulundusühing ei ole kantud tulumaksusoodustusega ühingute ja sihtasutuste nimekirja.*

(5) Majandusaasta aruannet ei pea koostama sihtasutus, mis vastab kõigile järgmistele tingimustele:

- 1) sihtasutus ei tegutse avalikes huvides;*
- 2) sihtasutuste asutajate hulgas ei ole riiki ega kohaliku omavalitsuse üksust ega muud avalikõiguslikku juriidilist isikut;*
- 3) sihtasutuse käive ületab majandusaasta jooksul 10 000 eurot;*
- 4) sihtasutus ei ole aruandeaastal saanud riigipoolseid või muid avalikke toetusi;*
- 5) sihtasutus ei ole kantud tulumaksusoodustusega ühingute ja sihtasutuste nimekirja.*

Kaalutlus, miks kuni 10 000se käibega ühingud ei pea üldse MAAd koostama ja kuni 50 000se käibega ei pea aruannet esitama, vajab rohkem arutamist ja põhjendamist, sh tänaste ühingute käibevahemike analüüsi.

Võimalik, et see piirmäär võiks selguse huvides mõlema kohustuse juures olla samasuur ja summalt kusagil vahepeal. Liikmete arv ühe tingimusena ei pruugi olla ka kohane, vaid suurema liikmeskonnaga ühingutel võiks juhatuse aruandluskohustuse jätta ühingute sisedemokraatia hooleks.

ÄRIREGISTRI SEADUS

§ 4. Andmete ristkasutus

§ 34. Andmete avalikkus

§ 38. Registriandmete kasutamise tasud

Võiks lisada ka masintöödeldavate avaandmete mõiste kättesaadavuse tingimusena. Riigi kogutavatele andmetele lisaväärtuse loomise huvides võiks tasuta kättesaadavad olla absoluutselt kõik andmed registritest majandusaasta aruannete sisuni, hetkel pole eelnõust liiga hästi aru saada, mis loogika järgi võib tasu küsida.

§ 15. Kontaktandmed

Faks?

§ 21. Täiendavad andmed tulundusühistute, mittetulundusühingute ja sihtasutuste kohta

(3) Mittetulundusühingu ja sihtasutuse kohta kantakse registrisse ka majandusaasta aruande avalikustamise kohustus.

Kes ja mis hetkel selle kohustuse tuvastab ja registrisse kannab, vajab kindlasti täiendavat arutelu.

§ 26. Avalikustatavad registrivälised andmed

2) eraõigusliku juriidilise isiku asutajad (asutamislepingu või -otsuse alusel);

Kas õigem ei võiks olla *asutajaõiguste teostajad*? Kui nt SA puhul asutajaõiguste teostajad ajas muutuvad, võiks ka registrist näha olla ühingu tegelikud kontrollijad, et seal ei paistaks veel eksitavam info algsete asutajate kohta, kes tänagi ei pruugi enam algseid õigusi omada.

TuMS

§ 11 vajab kindlasti veel uusi tingimusi, et nimekirja kantavad äriühingud maksusoodustuseks sobivad oleksid, eelkõige sotsiaalsetele ettevõtetele omased piirangud põhikirjas, nt täielik kasumi jaotamise keeld või kohustus 51% reinvesteerida. Nõuab arendusi kontrolli teostamiseks küllap ka MAA esitamise keskkonnas.

Kai Klandorf
Juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Alari Rammo, alari@heakodanik.ee